

Tichý hlas v duši: Boží ticho

Ticho bývá často „místem“, kde nás Bůh čeká. Chce, abychom místo zvuku vlastního hlasu naslouchali Jemu.

12.04.2018

Kniha Exodus vypráví o tom, jak se Bůh zjevil Mojžíšovi na hoře Sinaj v lesku své slávy: celá hora se prudce chvěla, Mojžíš hovořil a Bůh mu odpovídal uprostřed hřmění a blýskání (Ex 19,16–22). Všechny lid naslouchal v ohromení nad mocí a vznešeností Boha. Třebaže

podobných setkání člověka s Bohem určujících dějiny Izraele^[1] existuje více, ukazoval se Bůh svému lidu většinou jinak: ne v záři světla, nýbrž v tichu a ve tmě.

O několik století později se prorok Eliáš, který utíká před Jezabel, jež ho pronásleduje, vydává na Boží popud znovu na Boží horu (Choreb). Prorok, ukrytý v jeskyni, vidí stejné projevy Boží přítomnosti, ke kterým došlo v Exodu: zemětřesení, smršť, oheň. Bůh tam však nebyl. Po ohni, říká svatopisec, se ozval „šelest jemného vánku“. Eliáš si zahalil pláštěm tvář a vyšel Bohu naproti. Tu k němu Bůh promluvil (srov. 1 Král 19,9–18). Hebrejský text doslova říká, že Eliáš slyšel „šelest nebo zvuk jemného *ticha (demama)*“.

Řecká verze – Septuaginta – a Vulgata použily výraz „jemný *vánek*“ pravděpodobně proto, aby se vyhnuly zdánlivému rozporu mezi

výrazem *šelest* či *zvuk* na jedné straně, a výrazem *ticho* na straně druhé. Slovo *demama* však znamená právě ticho. Svatopisec tímto paradoxem naznačuje, že ticho není prázdné, že je naplněné Boží přítomností. „Ticho stráží tajemství,“^[2] tajemství Boha. Písmo nás zve, abychom se do tohoto ticha ponořili, chceme-li se s Bohem setkat.

Zaslechli jsme o něm pouhý šelest

Takovýto způsob Boží řeči nám nicméně připadá náročný. Výmluvně o tom hovoří žalmy: „Bože, nezůstávej němý, nemlč, už neodpočívej, Bože!“ (Žl 83,2). „Proč skrýváš svou tvář?“ (Žl 44,25). „Ať neříkají pohané: Kde je jejich Bůh?“ (Žl 115,2). Bůh sám nám tyto otázky prostřednictvím biblického textu vkládá do úst a do srdce: chce, abychom mu je kladli, abychom o nich rozjímali v modlitbě. Jsou to důležité otázky. Na jednu stranu se

totiž přímo týkají způsobu a logiky, jakým se Bůh obvykle zjevuje: pomáhají nám pochopit, jak hledat jeho tvář, jak naslouchat jeho hlasu. Na druhou stranu nám ukazují, že problém s vnímáním Boží blízkosti, zvláště v těžkých životních obdobích, mají věřící i nevěřící lidé, byť u jedněch mívá tento problém jinou podobu než u druhých. Víra a nadpřirozená milost nečiní Boha viditelným; i věřící člověk může zakoušet zdánlivou nepřítomnost Boha.

Proč Bůh mlčí? Písmo nám často předkládá jeho mlčení a oddálení jako důsledek nevěrnosti člověka. Deuteronomium například říká: „Tento lid je už hotov oddat se smilstvu, tím, že bude chodit za bohy cizí země, do níž vbrzku vkročí. Opustí mě a poruší smlouvu, kterou jsem s ním uzavřel (...). A já v onen den skryji svou tvář kvůli zlu, které on spáchal tím, že se obrátil k jiným

bohům“ (Dt 31,16–18). Hřích a modloslužba působí jako zástěna, která Boha zakrývá, jako zvuková clona, která ho přehlušuje. Bůh za touto clonou trpělivě čeká na vhodný okamžik, aby se s námi opět setkal. „Už se na vás nebudu tvářit přísně, neboť jsem milosrdný“ (Jer 3,12).

Avšak ne vždy Bůh mlčí, spíše Ho často nenecháme mluvit a nenasloucháme Mu, protože náš život je příliš hlučný. „Neexistuje pouze fyzická hluchota, která člověka do velké míry vylučuje ze života společnosti. Existuje slabost sluchu ve vztahu k Bohu, kterou trpíme zvláště v této naší době. My jej prostě už nedokážeme slyšet, naše uši jsou zahlceny mnoha jinými frekvencemi. To, co se říká o Něm, nám připadá jako před-vědecké a tedy nepřizpůsobené naší době. Slabostí sluchu či přímo hluchotou ve vztahu k Bohu se přirozeně ztrácí také naše schopnost mluvit s Ním nebo k

Němu. Tím však přicházíme o zásadní vnímavost. A naše vnitřní smysly jsou vystaveny nebezpečí vyhasnutí. Ztrátou této vnímavosti je pak drasticky a nebezpečně poznamenán rozsah našeho vztahu ke skutečnosti. Horizont našeho života je tak povážlivým způsobem redukován.“[3]

Někdy ale není problém v tom, že by byl člověk vůči Bohu hluchý: je to Bůh, kdo jakoby neposlouchal, kdo se k nám staví lhostejně. Kniha Job například ukazuje, že i modlitbu spravedlivého člověka v protivenství může Bůh nechat nějakou dobu bez odpovědi. „Zachycujeme jen slabou ozvěnu“ (Job 26,14). Každodenní zkušenost každého z nás také ukazuje, jak naše prosba o odpověď nebo pomoc od Boha zůstává často jakoby viset ve vzduchoprázdnu. Boží milosrdenství, o němž tolik hovoří Písmo a křesťanská katecheze, je pro nás obtížně vnímatelné,

prožíváme-li bolestné chvíle
způsobené nemocí nebo
nespravedlností a nedostává se nám
odpovědi i přesto, že o ni prosíme.
Proč Bůh neslyší? Proč mi nepomůže,
když je můj Otec a je to v jeho moci?
„Oddálení Boha, nejasnost a otázky
spojené s Ním jsou dnes naléhavější
než kdy předtím; dokonce i my, kteří
se snažíme být věřící, míváme často
pocit, že nám existence Boha uniká
mezi prsty. Neklademe si snad často
otázku, je-li vůbec ještě přítomný v
nesmírném tichu tohoto světa?
Nemíváme někdy dojem, že z
mnohých úvah nám zůstanou jen
slova, zatímco existence Boha je nám
vzdálenější než kdy předtím?“[4]

Důkladněji než kterákoli z našich
zkušeností nás v jádru Zjevení uvádí
do tajemství Božího ticha příběh
samotného Ježíše. Ježíš, opravdový
spravedlivý, věrný služebník,
milovaný Syn, není ušetřen utrpení a
kříže. V odpověď na modlitbu v

Getsemanech je mu poslán anděl utěšitel, není však osvobozen od blížících se muk. Překvapivé je rovněž to, že se Ježíš modlí na kříži slovy žalmu 22: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil, slova, jež křičím, mě vůbec nespasí“ (Žl 22,2).

Skutečnost, že ten, kdo nepoznal hřích (2 Kor 5,21), trpěl takovým způsobem, dokládá, že bolesti, jež někdy dramatickým způsobem poznamenávají lidský život, nelze interpretovat jako znamení Božího zavržení, a jeho mlčení jako nepřítomnost nebo oddálení.

Boha poznáme v jeho mlčení

Když apoštolové spatří cestou slepého člověka od narození, kladou si otázku, jež ukazuje běžný způsob tehdejšího smýšlení: „Kdo zhřešil: on, anebo jeho rodiče, že se narodil slepý?“ (Jan 9,1). Ačkoliv by nám dnes taková otázka mohla připadat zvláštní, není ve skutečnosti až tak

vzdálená mentalitě, podle níž je jakékoliv utrpení chápáno jako slepý osud, jemuž nezbývá než se podřídít, pakliže selhaly všechny pokusy mu uniknout. Ježíš apoštoly opravuje: „Nezhřešil ani on, ani jeho rodiče, ale mají se na něm zjevit Boží skutky“ (Jan 9,3). Bůh někdy mlčí, zdánlivě je k našemu osudu lhostejný a nejedná, protože si chce najít cestu do naší duše. Jen tak lze např. pochopit, proč dopustil, aby svatého Josefa trápila nejistota ohledně neočekávaného mateřství Panny Marie (srov. Mt 1,18–20), když mohl vše „naplánovat“ jinak. Bůh připravoval Josefa pro něco velkého. On „kalí radost svých dětí jenom proto, aby jim připravil radost jistější a větší“. [5]

Svatý Ignácius Antiochijský napsal: „Kdo má slovo Ježíšovo, dokáže pravdivě slyšet i jeho mlčení.“ [6] Boží mlčení je pro člověka často „prostorem“, možností a předpokladem pro to, aby mohl

naslouchat Jemu místo sobě samému. Bez *tichého hlasu* Boha v modlitbě „se lidské já ocitá uzavřeno do sebe sama a svědomí, které by mělo být ozvěnou Božího hlasu, je ohroženo tím, že bude redukováno na zrcadlo vlastního já, takže se niterná rozmluva stane monologem, předvádějícím tisícere sebe ospravedlňování“.[7] Přiznejme si: brali bychom přítomnost Boha v našem životě vážně, kdyby do něj neustále hovořil, zasahoval a řešil naše problémy? Nedopadlo by to s námi jako s těmi dvěma syny v podobenství (srov. Lk 15,11–32), které zajímal spíše vlastní prospěch než život s Ním?

„Ticho dokáže vyhloubit v nás samotných vnitřní prostor, umožňuje přebývat Bohu v nás, aby Jeho slovo zůstávalo v nás, aby láska k Němu zapustila kořeny v naší mysli i v našem srdci a oduševňovala náš život.“[8] Hledáním a modlitbou v

těžkostech se člověk zbavuje své soběstačnosti, uvádí v pohyb vnitřní zdroje, vidí, jak se posilují jeho společenské vztahy s ostatními. To, že Bůh mlčí, že do věcí ihned nezasahuje a neřeší je tak, jak bychom chtěli, v nás probouzí dynamičnost svobody; volá nás k tomu, abychom převzali zodpovědnost za vlastní život nebo za život druhých a jejich konkrétní potřeby. Víra je proto „silou, která v mlčení a bez povyku mění svět a přeměňuje jej v Boží království, a výrazem víry je modlitba (...). Bůh nemůže změnit věci bez našeho obrácení a naše opravdové obrácení začíná křikem duše, která naléhavě prosí o odpuštění a spásu“.[9]

V Ježíšově nauce se modlitba jeví jako dialog mezi člověkem a synem Nebeského otce, v němž prosba zaujímá velmi důležité místo (srov. Lk 11,5–11; Mt 7,7–11). Dítě ví, že Otec mu stále naslouchá, ale také ví,

že to, co má zaručeno, není ani tak východisko z utrpení nebo nemoci, ale dar Ducha svatého (Lk 11,13). Odpověď, s níž Bůh vždy přichází na pomoc člověku, je dar Ducha svatého – Láska. Může se nám to zdát málo, je to však nádhernější a důležitější dar než jakékoli světské řešení problémů a měli bychom ho přijmout se synovskou důvěrou. Nezprošťuje nás však povinnosti problémy řešit. S Bohem se „temné rokle“, kterými občas musíme projít, jen tak sami od sebe nerozjasní; musíme kráčet dál, možná se strachem, ale přece s důvěrou: „Nezaleknu se zla, vždyť Ty jsi se mnou“ (Žl 23,4).

Takovýto způsob Božího jednání probouzející v člověku rozhodnost a důvěru, můžeme vidět ve způsobu, jakým Bůh uskutečnil své Zjevení v dějinách. Vezměme si například příběh Abraháma, který opustil svou zemi a vydal se do neznámé země v důvěře v Boží příslib, aniž by věděl,

kam ho Bůh vede (srov. Gn 12,1–4); nebo důvěru izraelského lidu v Boží ochranu i tehdy, kdy se zdálo, že veškerá lidská naděje selhala (srov. Est 4,17a –17kk); nebo pokojný útěk Svaté rodiny do Egypta (srov. Mt 2,13–15), kde se Bůh jakoby podřídil vrtochům provinčního panovníka... Domnívat se proto, že pro přímé svědky Ježíšova života byla víra snazší, příliš neodpovídá skutečnosti, protože ani oni nebyli ušetřeni důležitého rozhodnutí v Něj buď uvěřit, nebo neuvěřit, a rozpoznat v Něm přítomnost a působení Boha. [10] V Novém zákoně nalezneme mnoho pasáží, v nichž je jasně vidět, že toto rozhodnutí nebylo vždy snadné.[11]

Dnes stejně jako dříve není rouška nedostupnosti Boha zcela stržena navzdory tomu, že Boží Zjevení poskytuje opravdové známky věrohodnosti; jeho mlčení zůstává pro člověka nadále výzvou. „Lidský

život je cestou víry, a proto se odehrává spíš v šeru než v plném světle, jsou v něm chvíle šera až tmy. Dokud jsme na světě, probíhá náš vztah s Bohem více formou naslouchání než nazírání.“[12] Není tím pouze řečeno, že Bůh přesahuje naši inteligenci, ale také je zde vyjádřena logika prosby a odpovědi, daru a úkolu, pomocí níž chce Bůh řídit naše dějiny: dějiny všech lidí a každého jednotlivce zvlášť. Nakonec zde ve vzájemném vztahu stojí způsob, jakým se Bůh zjevuje, a naše svoboda, kterou máme, protože jsme jeho obrazem. Boží Zjevení zůstává ukryto v pološeru, a my si můžeme svobodně vybrat buď se Mu otevřít, nebo zůstat uzavření ve vlastní soběstačnosti. Bůh je „král s lidským srdcem jako je srdce naše. On, tvůrce vesmíru a všech tvorů, nechce vládnout, ale žebrá o trochu lásky a mlčky nám ukazuje své probodené ruce“[13]

Oblak ticha

Svou modlitbou na kříži – „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ (Mt 27,46) – si Ježíš „přisvojuje zvolání lidstva, které trpí zdánlivou nepřítomností Boha, a přednáší toto zvolání Otcovu srdci. V naprosté osamocenosti se modlí s celým lidstvem a otevírá nám Boží srdce.“^[14] Slova žalmu, jimiž Ježíš volá k Otci, přecházejí z nářku do velkého horizontu naděje (srov. Žl 22,20–32)^[15]; naděje, které se Ježíš drží i ve své agonii. „Do tvých rukou odevzdávám svého ducha“ (Lk 23,44), říká Otci předtím, než vydechne naposled. Ježíš ví, že nevydává svůj život nadarmo, že navždy mění dějiny, třebaže zlo a smrt mají zdánlivě konečné slovo. Jeho mlčení na kříži je mocnější než křik těch, kdo ho odsoudili. „Hle, všechno tvořím nové“ (Zj 21,5).

„Mít víru znamená též věřit v Něho, věřit, že On nás opravdu miluje, že je živý, že může tajemně zasáhnout, že nás neopustí, že svou mocí a svou nekonečnou tvořivostí vytěží ze zla dobro. Znamená to věřit, že On vítězně kráčí dějinami (...), že Boží království je již přítomné ve světě a tu a tam se různými způsoby rozvíjí.“[16] Svým mlčením Bůh posiluje víru a naději v těch, kdo v něj věří: tvoří je jako nové a s nimi tvoří jako „nové všechny věci“. Je na každém z nás, abychom odpověděli na *jemné ticho* Boha pozorným tichem, tichem, jež naslouchá, abychom objevili „jak podivuhodně Pán jedná“ v našem srdci a „kde je onen oblak (...) a moc, kterou Duch svatý ukrývá naše tajemství. Tento oblak je v nás, v našem životě, a nazývá se *ticho*. Právě ticho je onen oblak, který zakrývá tajemství našeho vztahu s Pánem, tajemství naší svatosti a hříchů“.[17]

Marco Vanzini - Carlos Ayxelá

Literatura k tématu

Papežská rada pro kulturu (2004),
*Kde je tvůj Bůh? Křesťanská víra
versus náboženská nevíra.*

František, *Kázání z Domu sv. Marty*,
20–XII–2013 (Když je ticho hudbou).

František, *Kázání z Domu sv. Marty*,
10–VI–2016 (Zvučné ticho).

Benedikt XVI., *Homilie*, 6–X–2006
(Ticho a kontemplace).

Benedikt XVI., *Generální audience*, 7–
III–2012 (Modlitba a ticho: Ježíš,
mistr modlitby).

--

Guardini, R., *Cartas sobre la
formación de sí mismo*. Palabra, 2017
(carta 8; „El alma“) (orig: Briefe über
Selbstbildung).

Izquierdo, C., „*Palabra (y silencio) de Dios*“. *Scripta Theologica* 41 (2009/3) 945–960.

Lewis, C. S., *Svědectví o zármutku, Návrat domů*, 2012.

Newman, J. H., „*Cristo oculto del mundo*“. In: *Sermones parroquiales 4*, Encuentro, 2010 (orig. „*Christ Hidden from the World*“, *Parochial and Plain sermons 4*).

— “*Cristo manifestado en el recuerdo*“. In: *Sermones parroquiales 4*, Encuentro, 2010 (orig. “*Christ Manifested in Remembrance*“, *Parochial and Plain sermons 4*)

Ordeig. M., “*Búsqueda, recogimiento... El valor del silencio*“. *Palabra*, febrero 2018.

Ratzinger, J. “¿Estamos salvados? O Job habla con Dios“. In: *Ser Cristiano*, Desclée de Brouwer, 2007 s. 1–38 (edición anterior: *Ser Cristiano*,

Sígueme 1967, 13–28). (orig. Vom Sinn des Christseins).

— *La angustia de una ausencia. Tres meditaciones sobre el Sábado santo*, 30 días, 3–2006 (orig. Meditationen zur Karwoche).

Sarah, R., *La fuerza del silencio*. Palabra 2017 (orig. La force du silence).

Thibon, G., *L'ignorance étoilée*. Fayard, 1974 (kap. 13. “La présence absente”).

[1] Srov. např. Gn 18,1–15; 1 Král 18,20–40; Iz 6,1–13.

[2] František, Kázání z Domu sv. Marty, 20–XII–213.

[3] Benedikt XVI., Homilie 10–IX–2006.

[4] J. Ratzinger, *Estamos salvados? O Job habla con Dios*. In: *Ser Cristiano, Sígueme* 1967, s. 19.

[5] Alessandro Manzoni, *Snoubenci*. Vyšehrad, Praha 1951, s. 167.

[6] Ignatius Antiochejský, *List Efezským*, XV, 2. In: *Spisy apoštolských otců*. Kalich, Praha 2004, s. 121.

[7] Benedikt XVI., Homilie, 6–II–2008.

[8] Benedikt XVI., Audience, 7–III–2012.

[9] Benedikt XVI., Homilie, 21-X-2007.

[10] Srov. R. Guardini, *El Señor*, IV. 6, “Revelación y misterio”.

[11] Srov. např. Jan 6,60–68; 8,12–20; 9,1–41.

[12] Benedikt XVI., Angelus, 12–III–2006.

[13] Svatý Josemaría, *Jít s Kristem*, č. 179.

[14] Benedikt XVI., Homilie, 6–II–2008.

[15] V žalmech tomu tak často bývá: žalmista si Bohu stěžuje (Žl 13,2–3), neztrácí však v Něho víru (Žl 13,6).

[16] František, *Radost evangelia*. Paulínky, Praha 2014, b. 278.

[17] František, Kázání z Domu sv. Marty, 20–XII–2013.

.....

pdf | dokument generován automaticky
z [https://dev.opusdei.org/cs-cz/article/
tichy-hlas-v-dusi-bozi-ticho/](https://dev.opusdei.org/cs-cz/article/tichy-hlas-v-dusi-bozi-ticho/) (06.08.2025)